

Anneke Nauta
www.bleekernauta.nl

Marc Hesp
www.hilligmeer.nl

Schoonheid, troost en verhalen

In het ontwerp van Bleeker en Nauta Landschapsarchitecten voor landgoed Heidehof en natuurbegraafplaats Hillig Meer zijn twee uitgangspunten leidend: de verbinding met de geschiedenis en het ervaren van de natuur. Natuurbegraafplaats Hillig Meer is een plek van schoonheid, troost en verhalen. Heidehof werd in de twintiger jaren van de vorige eeuw gesticht door industrieel J.M. Everts. Resten van de villa waarin hij woonde zijn zichtbaar onder het ontvangsthuis van Hillig Meer.

Tekst Jacqueline van Wetten | Beeld Erik Rotteveel

Aan de rand van Hillig Meer maakte Nauta een belvédère als tegenhanger van de spiraalkuil elders op het landgoed. De piramidevormige heuvel biedt na het beklimmen uitzicht, de ronde spiraalkuil biedt na het afdalen inzicht. Nauta: „Het zijn alle twee plekken waar de natuur in alle hevigheid erfahrbaar is.”

Op een open plek ligt de boskapel waar ceremonies plaatsvinden. De boskapel is een eigen toevoeging van de oprichters van Heidehof. „Het past hier prima”, zegt Nauta. „Wij hebben een hoofdstructuur ontworpen. De invulling is verder aan Heidehof. Over alles wordt hier bewust nagedacht. Ik ben niet bang dat er toevoegingen worden gedaan die niet passend zijn.”

Je komt dicht bij de aarde en dieper bij jezelf. Zo hebben we het bedoeld”, vertelt Anneke Nauta terwijl ze het graspad van de spiraalkuil naar beneden loopt en de begroeiing om haar heen verandert van Drentse krent naar bloemrijke kruiden. Het spirallende pad geeft een gevoel van rust doordat je aan alle kanten omringd bent door groen, om te eindigen bij een grote kei in het centrum van de kuil. „Eigenlijk hoor je dit pad ook in stilte af te lopen.”

Die symboliek sluit helemaal aan bij de ideeën van Dolf van der Weij en Annetje Braat, de oprichters van Heidehof, het landgoed waar natuurbegraafplaats Hillig Meer deel van is. „De natuur is heel belangrijk in hun leven”, vertelt Marc Hesp van Heidehof. „Het is een plek van schoonheid en troost. Dat gevoel willen ze graag aan anderen overbrengen.”

Toen de oprichters in 1999 drie verschillende ontwerp bureaus benaderden voor de uitbreiding van hun landgoed, bleek het ontwerp van Ank Bleeker en Anneke Nauta het meest in de smaak te vallen. „We wilden iets maken dat echt bij hen past”, vertelt Anneke Nauta. „Landschapsarchitecten zoals wij neigen vaak naar recht en strak, maar de opdrachtgevers wilden wat anders. Wij integreerden gebogen lijnen in het strakke ontginningslandschap dat we aantroffen. En we maakten plekken waar je de natuur kunt ontdekken en beleven.”

De spiraalkuil is zo'n plek, maar ook de piramidevormige heuvel aan de rand van de begraafplaats.

„Je klimt omhoog uit het bos, voelt de lucht en ziet het weidse uitzicht. Het maakt de hevigheid van de natuur erfahrbaar.”

Natuur voert de boventoon

Het maken van een natuurbegraafplaats is een bijzondere opdracht, vindt Nauta. Sinds 2001 maakt ze deel uit van de stuurgroep die de uitbreiding van de Amsterdamse begraafplaats De Nieuwe Ooster begeleidt. „Daar maak je voor elk wat wils. Hier spreek je een specifieke doelgroep aan en voert de natuur de boventoon.”

Al wandelend door de in 2001 aangeplante laan met lichte acacia's bewondert ze de onderbegroeiing met veldbloemen, kruiden en grassen. „Je moet je voorstellen dat dit hier allemaal akkerland was. Het is fijn om hier te zijn; fantastisch hoe de natuur zich hier ontwikkelt.” Het beheer is gericht op vergroting van de natuurwaarden, legt Hesp uit. Het onderhoud wordt uitgevoerd door vier personen onder leiding van een bos-

wachter. Op een aantal plekken op het landgoed graast een kleine schaapskudde. Sommige plekken zijn ingezaaid met kruidenmengsels. Op andere locaties ontwikkelen zich spontaan bloemrijke vegetaties. En er wordt pas gemaaid als zaden zich hebben verspreid. „Er groeit hier brede wespenorchis, ogentroost en oranje havikskruid. Voor vlinders en insecten is Heidehof een paradijs. En kijk daar”, zegt hij verrast als in de verte een ree de acacialaan kruist.

De aangelegde acacialaan is een van twee rechte lanen die vanuit het ontvangsthuis de twee zichtlijnen naar het oude landgoed Heidehof versterken. Nauta voegde in het ontwerp nog een derde, ovale lijn toe: een gebogen beukenlaan die het oude grondgebied koppelt aan het nieuwere deel aan de overkant van de provinciale weg waar de natuurbegraafplaats ligt. Dat de gebogen lijn duidelijk zichtbaar een eigentijdse toevoeging is aan het oorspronkelijke strakke ontginningslandschap is niet erg. „De verschillende geschiedenissen

van de samenstellende delen mogen tot uitdrukking komen”, vindt ze. „De beukenlaan is echt een hoofdlijn in het ontwerp. De zwaarte van de bomen past daarbij. De kromming is ook symbolisch: je ziet nooit het einde.”

Menselijke invloeden

Heidehof is een atypisch natuurgebied met veel menselijke invloeden, vertelt Hesp. Uit de Tweede Wereldoorlog stamt een onderduikershol, rond pingoruïnes zijn vijfduizend jaar oude sporen van jagers gevonden en er zijn meerdere grafheuvels op het landgoed. „Het begraven in de natuur voegt een nieuwe laag toe aan het landschap.” De mensen die kiezen voor een graf op Hillig Meer spreken vaak over de verbinding met de geschiedenis. En het opgenomen worden door de natuur vanuit het idee dat de mens een kleine schakel is in het grote geheel door de eeuwen heen.

Het is belangrijk om al die verhalen uit het verleden zichtbaar te maken, zegt

Nauta. De historie geeft het landschap betekenis. Of het nu het baanlichaam is van de oude spoordijk tussen Assen en Gasselte uit 1905, of een bijna dichtgegroeid, kratervormig meer uit de ijstijd. „Het zijn cadeautjes voor de ontwerper. Al die verhalen maken een landschap extra interessant.”

In de meest recente uitbreiding van de natuurbegraafplaats is, met dat idee voor ogen, net gestart met het opnieuw aanleggen van de contouren van een bijna weggeploegde pingowal. De 1,2 m hoge gebogen rand imponeert door de enorme maten, en geeft een indruk van de grootte van de ijsberg en de omvang van het meer, die vroeger op deze plek hebben gelegen. Nauta: „Je kan je voorstellen dat hier in de vroege prehistorie mensen hebben gebivakkeerd, veilig op de hoogte en vlakbij het water. Het zou mooi zijn als er binnen de wal over dertig, veertig jaar weer heide groeit.” „Dat maken wij niet meer mee”, reageert Hesp. „Waar we hier mee bezig zijn, is voor een volgende generatie.” <

De rechte acacialaan versterkt de zichtlijn vanuit het ontvangsthuis naar het oude grondgebied van landgoed Heidehof.

De natuurbegraafplaats telt op dit moment 340 graven. Een aantal graven wordt gemarkeerd met een zwerfkei, maar vanaf 1 juni mogen alleen nog boomschijven met inscriptie op graven worden geplaatst. Marc Hesp: „Als er in de komende jaren te veel keien bijkomen, zou dat het karakter van het bos aantasten. Dat willen we voorkomen.”

De provinciale weg doorsnijdt de gebogen beukenlaan die het oude grondgebied van Heidehof koppelt aan het nieuwere deel waar Hillig Meer ligt. Nauta: „De kromming is ook symbolisch: je ziet nooit het einde.”

Natuurbegraafplaats Hillig Meer

Locatie Hillig Meer is deel van het in totaal 169 ha grote landgoed Heidehof in Eext, Drenthe. De naam van de natuurbegraafplaats komt van het op het landgoed gelegen Hillig Meer (heilig meer).

Opdrachtgevers Stichting Heidehof

Grootte 33 ha, grootste natuurbegraafplaats van Nederland.

Ontwerp Ank Bleeker en Anneke Nauta landschapsarchitecten BNT, Bennekom.

Jaar van ontwerp Heidehof werd in drie fases uitgebreid. In 2000 (fase 1) werd het landgoed vergroot met 43 ha. In 2011 (fase 2) werd het gebied ten noorden van de Provinciale weg ingericht als natuurbegraafplaats. In 2015 (fase 3) werd het terrein van de natuurbegraafplaats verder vergroot met 23 ha tot aan rijksweg N33.

Jaar van uitvoering Vanaf 2001 zijn werkzaamheden uitgevoerd voor uitbreiding en inrichting van het landgoed. Natuurbegraafplaats Hillig Meer werd in september 2013 officieel geopend, het eerste graf dateert van november 2012.

Financiering Uitbreiding van Heidehof is tot stand gekomen met subsidie uit de Financieringsregeling Bosbijdragen op voorwaarde dat 90% van het terrein wordt bebost en 10% open blijft. De inkomsten uit de natuurbegraafplaats worden aangewend voor het beheer van het landgoed.

Een landkaartje (*Araschnia levana*) op Jacobskruiskruid. Het terrein van natuurbegraafplaats Hillig Meer is een paradijs voor vlinders en insecten. De Vlinderwerkgroep en de Libellenwerkgroep Drenthe verzorgen er regelmatig excursies.

In 2013 is de grotendeels dichtgegroeide pingoruïne Hillig Meer hersteld en opgeschoond. Soms wordt het water uit het meertje gebruikt om uit te sprengen over het graf tijdens de begraafceremonie. „Als er tijdens de ceremonie een staartmeesje of een vlinder voorbij vliegt, ervaar je aan den lijve dat de natuur een plek is van schoonheid en troost.”